

Mayday Rapport Werkgroep Poëzie VAV

'Rough winds do shake the darling buds of May'

'Poëzie razend populair, maar bijna niemand koopt het' luidt de pijnlijke analyse van *Taalschrift. Tijdschrift over taal en taalbeleid* (22/01/10). 'Mooie woorden in vrije val. De dichtbundel gaat steeds minder vlot over de toonbank' kopt *De Standaard* van donderdag 11/08/2011. De verkoop van dichtbundels is in vier jaar tijd met een kwart gedaald, weet de krant te melden. Poëzie kan in Vlaanderen als een 'genre in moeilijkheden' beschouwd worden. Dichters, poëzievertalers en zelfs bloemlezers zijn daar het slachtoffer van. Ze krijgen steeds minder publicatiemogelijkheden.

Het 'poëzieprobleem' heeft tal van oorzaken. Behalve rond Gedichtendag is de media-aandacht voor poëzie (recensies, interviews met dichters ...) erg gering. Op school komt poëzie nog nauwelijks ter sprake, zodat jongeren niet met het genre vertrouwd raken. In de meeste boekhandels is het poëzieaanbod erg schraal en wordt het poëzierenk weggemoffeld. Uitgevers maken voor de promotie van poëzie zelden budgetten vrij. Minder bekende dichters krijgen op het podium geen kans. Leesbevordering en leesclubs richten zich weinig of niet op poëzie. Enz.

Onbekend maakt onbemind. Poëziebundels van individuele dichters halen meestal lage verkoopcijfers. In 2010 werden van slechts 1 individuele bundel, *Haiku* van Herman van Rompuy, meer dan 1000 exemplaren verkocht. Van 70 titels van de Top 100 werden tussen de 80 en 300 exemplaren verkocht.¹ VFL ondersteunt weliswaar Vlaamse dichters met

---

¹ Bron Boek.be en Poëziecentrum

werkbeurzen, maar door gebrek aan promotie 'rendeert' die investering onvoldoende. Extra markt corrigerende en vooral markt stimulerende maatregelen dringen zich op.

De VAV richtte in 2010 een Werkgroep Poëzie op. Aan die werkgroep werd gevraagd om beleidssuggesties te formuleren die in samenspraak met VFL en andere partners geïmplementeerd kunnen worden. De Werkgroep liet tellingen in boekhandels uitvoeren. De resultaten waren bedroevend. De werkgroep ging met een paar uitgevers praten. Dat leverde weinig hoopvolle inzichten op. De problemen werden opgelijst en mogelijke oplossingen werden bediscussieerd. De werkzaamheden mondden uit in dit rapport, dat een aantal concrete beleidsvoorstellen bevat. Die kunnen ertoe bijdragen om de situatie van de poëzie, de dichters en poëzievertalers in Vlaanderen te verbeteren.

Probleem 1: Zelfs echte poëziefhebbers weten nauwelijks van het bestaan van bepaalde nieuwe bundels af. Er is een probleem met distributie, marketing en promotie van poëzie.

Slechts een beperkt deel van het poëzieaanbod wordt gerecenseerd in kranten en tijdschriften. Er verschijnen de laatste jaren opmerkelijk minder poëzierecensies. Die krijgen bovendien minder ruimte toebedeeld.

Ook in de gemiddelde boekhandel is het poëzieaanbod erg beperkt. De grote ketens met een landelijk netwerk zetten nauwelijks poëzie in de rekken. Zelfs echte liefhebbers weten daardoor soms amper nog van het bestaan van nieuwe bundels af.

Voorstel:

- Een website (bv. www.nieuwepoëzie.be) waarop het aanbod 'nieuwe poëzie' overzichtelijk gepresenteerd wordt, met afbeelding van de omslag, exemplarisch gedicht, recensies, bio auteur enz.

Een dergelijke website heeft slechts zin als hij professioneel aangepakt wordt: aantrekkelijk, gebruiksvriendelijk, vaak geüpdatet, google-friendly. Daarvoor is samenwerking met een webspecialist nodig.

Een dergelijke site kan gemaakt worden onder supervisie van het Poëziecentrum, VFL, Stichting Lezen, een bemiddelingsbureau (naar het voorbeeld van de Nederlandse Stichting Schrijvers School en Samenleving) of de op te richten stichting (zie hierna).

- Oprichten van een stichting collectieve promotie voor poëzie. Die stichting moet onafhankelijk en kwaliteitsgericht werken. Er moet een actieplan opgesteld worden en er dienen financiers gezocht te worden. De stichting zou een belangrijke speler kunnen worden in het poëzielandschap en de bekendmaking en verkoop van nieuwe bundels een stevige impuls kunnen geven.

In principe zou ook een geheroriënteerd Poëziecentrum die taak op zich kunnen nemen. Uitgeverijen zouden een jaarlijkse financiële bijdrage kunnen leveren.

Probleem 2: Er gaapt een kloof tussen poëzie schrijven en poëzie kopen.

In Vlaanderen en Nederland wordt enorm veel poëzie geschreven (tot 600.000 mensen doen het af en toe). Er zijn tientallen schrijfopleidingen waarin poëzie wordt onderwezen. Vreemd genoeg uit die belangstelling voor poëzie zich niet in stijgende verkoopcijfers voor de gepubliceerde bundels.

Voorstel:

VFL, het Poëziecentrum, de op te richten stichting of een andere organisatie, brengt schrijfopleidingen en uitgevers met elkaar in contact, zodat schrijfopleidingen voordelige pakketten dichtbundels kunnen aanschaffen als lesmateriaal en als startpakket voor poëziestudenten die een eigen poëziebibliotheek willen aanleggen.

Probleem 3: In de boekhandel wordt poëzie doorgaans stiefmoederlijk behandeld.

Bij 35 boekhandels in Vlaanderen werden tellingen uitgevoerd. De resultaten wijzen uit dat poëzie meestal stiefmoederlijk behandeld wordt. Van het merendeel van de dichters is er in heel Vlaanderen slechts 1 exemplaar van 1 van hun bundels in slechts 1 van de 35 boekhandels aanwezig.

Als er al een poëzierenk is, dan wordt het grotendeels gevuld met bloemlezingen. Het aanbod van bundels van individuele dichters is doorgaans enorm beperkt. Het poëzierenk springt bovendien zelden in het oog.

Voorstel:

Boekhandels die hun A-label willen behouden, moeten een extra inspanning leveren voor de poëzie. Ze moeten minimaal 250 à 300 individuele dichtbundels in huis hebben, ze moeten hun poëzie-aanbod een zeer zichtbare plek geven in hun zaak en ze moeten per jaar minstens 5 poëzielezingen organiseren. Ze ontvangen een gratis exemplaar van elke bundel waarvoor een dichter of poëzievertaler een VFL-beurs heeft gekregen of waarvoor diens uitgeverij een productiesubsidie ontving.

Probleem 4: Minder bekende dichters krijgen weinig kansen op grote festivals.

Grote manifestaties brengen meestal hetzelfde selecte kringetje van bekende namen. Kleinere organisatoren daarentegen brengen vaak wel minder bekende dichters.

Voorstel:

Die kleinere organisatoren moeten aangemoedigd en ondersteund worden. Ze moeten geïnformeerd worden over het feit dat kleinschalige, maar professioneel aangepakte literaire manifestatie op een ondersteuning van VFL kunnen rekenen.

Probleem 5: Literaire manifestaties laten vaak verkoopkansen liggen.

Veel mensen lopen zelden een boekhandel binnen. Ze wonen wel al eens een literaire manifestatie bij. Daar wordt het werk van de optredende dichters meestal niet te koop aangeboden, terwijl de interesse dan wel gewekt is. Zo worden kansen gemist.

Voorstel:

- Literaire manifestaties moeten een inspanning leveren om lezingen/optredens te koppelen aan een verkoopmoment waarop de boeken van de optredende dichters of vertalers aan het publiek te koop worden aangeboden (door een boekhandel of door de dichter zelf). In de subsidiëringsvoorwaarden voor poëziemanifestaties moet dus de verplichting opgenomen worden om een verkoopstand te voorzien.
- In de grote cultuurhuizen (*Vooruit, De Singel,...*) en theaters en de grote culturele centra zou een boekhandel geïntegreerd kunnen worden. Die boekhandel is dan open op het moment dat de culturele interesse van de bezoekers gewekt is.
- Grote cultuurhuizen moeten alerter zijn om dichters en poëzievertalers bij hun werking te betrekken.

Probleem 6: Stelsel auteurslezingen moet uitgebreid worden.

Dichters halen – wellicht nog meer dan andere auteurs - een deel van hun inkomen en hun bekendheid uit lezingen. Helaas heeft de Stichting Lezing te weinig middelen voor gesubsidieerde lezingen. Daardoor is het aantal lezingen nu beperkt tot 15. Dichters en poëzievertalers zouden meer gesubsidieerde lezingen moeten kunnen geven en vlotter op de aanvragen in de markt moeten kunnen inspelen. Ook de vergoeding per gesubsidieerde lezing, die de laatste tien jaar niet is aangepast, dient opgetrokken te worden.

Voorstel:

- Stichting Lezen werkt een soepeler en efficiënter systeem uit waardoor dichters meer kansen krijgen om via lezingen hun naamsbekendheid te vergroten.
- De oprichting van een Vlaams bemiddelingsbureau (naar het voorbeeld van de Nederlandse Stichting Schrijvers School en Samenleving) die actief bemiddelt en adviseert bij het organiseren van auteurslezingen zou ook voor dichters een nog grotere sprong voorwaarts kunnen betekenen.

Probleem 7: Leesbevordering “poëzie” door Stichting Lezen is quasi onbestaande.

Stichting Lezen doet aan leesbevordering. Helaas zijn weinig of geen van haar inspanningen gericht op poëzie.

Voorstel:

Stichting Lezen engageert zich om de komende jaren extra aandacht te besteden aan het genre van de poëzie.

Probleem 8: openbare bibliotheken stellen veel te weinig poëzie ter beschikking

Uit een representatieve steekproef van het VFL blijkt dat het poëzie-aanbod in openbare bibliotheken erg klein geworden is. Het recentste werk van Luuk Gruwez bijvoorbeeld, toch een van onze bekendste dichters, is slechts in 17% van de openbare bibliotheken aanwezig. De bekroonde bundel van Marc Tritsmans, winnaar van de Herman De Coninckprijs 2010, staat slechts bij 13% van de bibliotheken in de rekken. Staatsprijswinnaar Roger De Neef is met zijn nieuwste bundel in 2% van de bibliotheken aanwezig. Er wordt niet alleen veel te weinig nieuwe poëzie aangekocht, het poëzie-aanbod wordt bovendien ook niet bepaald gepromoot.

Voorstel:

Bibliotheken hebben een educatieve taak. Ze zouden ertoe gestimuleerd moeten worden om meer poëzie in hun aanbod op te nemen en die poëzie ook actief onder de aandacht van hun lezers te brengen. Dat kan bv. door in de bibliotheek een poëzietafel te voorzien waarop een 'dichter van de maand' gepresenteerd wordt, door lezingen met dichters (ook niet-podiumdichters) en poëzievertalers te organiseren, door poëzie in het pakket van een leesclub op te nemen. Leesclubs die meestal uitsluitend proza lezen zouden aangemoedigd moeten worden om ook poëzie te lezen onder begeleiding van een dichter of poëzievertaler...

Probleem 9: Leerlingen missen aansluiting met poëzie.

Poëzie komt op school (behalve rond Gedichtendag) weinig aan bod. Leerlingen missen de kans om met die vorm van literatuur kennis te maken en ermee vertrouwd te worden.

Voorstellen:

- Lobbyen om literatuur & poëzie meer plaats te geven in de leerplannen, zowel in ASO, TSO als BSO. Het genietend lezen van poëzie zou in verschillende leerjaren aan bod moeten komen.
- Rondreizende dichters die goed zijn in het aanbrenge van poëzie zouden als een soort poëzie-ambassadeurs aangesteld kunnen worden en optreden in het onderwijs. Door hun aanpak en enthousiasme kunnen ze de drempel verlagen.
- Veel leerkrachten hebben weinig voeling met poëzie en zijn ook amper opgeleid om poëzie bij hun leerlingen aan te brengen. Dichters met pedagogisch talent en ervaring kunnen aangezocht worden om een poëzieworkshop voor leerkrachten te geven. Een opdracht voor Canon Cultuurcel?
- Er kan een aantrekkelijk lessenpakket samengesteld worden waarmee leerkrachten poëzie op een fijne en wervende manier kunnen aanbrenge. De leerkrachten moeten het gevoel krijgen dat ze met dit pakket kunnen scoren bij hun leerlingen. Er zou een algemeen pakket aangemaakt kunnen worden en daarnaast ook een pakket rond recent verschenen titels.

Probleem 10: Minder bekende dichters raken niet in het fonds van een uitgeverij opgenomen.

De poëziefonds van gerenommeerde uitgeverijen bieden weinig ruimte voor nieuw talent. Wie bij zo'n fonds aanklopt, krijgt meestal te horen dat de planning voor de komende vijf jaar al vol zit.

Voorstel:

VFL zou een productiesubsidie kunnen aanbieden voor de eerste dichtbundel van een dichter die nieuw is in een bepaald poëziefonds.

Probleem 11: Behoeft aan een poëziedacteur.

(Jongere) dichters hebben nood aan een klankbord/coach, iemand die hen helpt om hun werk op een hoger niveau te tillen. Een aantal uitgeverijen heeft, in tegenstelling tot vroeger, niet meer de middelen om een poëziedirecteur in te schakelen, dus blijven de dichters op hun honger en is de kwaliteit niet wat ze zou kunnen zijn.

Voorstel:

Er wordt een pool van poëziecoaches opgericht, naar analogie met de stripregeling. Dichters met een VFL-stimuleringsbeurs of eerste werkbeurs kunnen via VFL een beroep doen op een ervaren dichter-poëziecoach. Die adviseert de (jonge) auteur en stimuleert hem/haar om zijn/haar manuscript waar nodig te optimaliseren.

Uitgevers zouden subsidie kunnen aanvragen voor een dichter-poëziecoach die een bij hen debuterende dichter kan begeleiden.

Probleem 12: Vlaanderen telt te weinig poëzie-uitgevers.

Een aantal uitgeverijen schrikt ervoor terug om nog poëzie uit te geven of heeft zijn poëzieaanbod verminderd. Daardoor verkleinen de publicatiekansen van dichters/vertalers.

Voorstel:

Een systeem van productiesubsidies voor dichtbundels moet in overweging genomen worden.

Probleem 13: De publicatiemogelijkheden voor poëzievertalers nemen af.

In Vlaanderen zijn Uitgeverij P, Poëziecentrum, Lannoo en Bezige Bij Antwerpen zowat de enigen die Nederlandse vertalingen van anderstalige poëzie brengen. Dat soort publicaties opent voor Vlaamse dichters en lezers een venster op de wereld. Helaas schroeven de uitgeverijen hun publicaties van vertaalde poëzie terug. Daardoor worden de publicatiemogelijkheden van poëzievertalers (en ook die van de samenstellers van bloemlezingen) sterk beperkt en verschaalt het aanbod.

Voorstel:

Er dienen stimulansen te komen voor uitgeverijen die nog vertaalde poëzie willen uitgeven. Dat kan onder de vorm van productiesubsidies van VFL. De poëzievertalers zouden net als de dichters meer mogelijkheden moeten krijgen om literaire lezingen te houden. De P-boekhandels zouden een minimumpercentage aan vertaalde poëzie in hun poëzierek moeten opnemen.

VAV Werkgroep Poëzie

Kurt De Boodt, Loes Chielens, Lies van Gasse, Koen Stassijns, Vicky Vansteenbrugge, Peter Theunynck

De Werkgroep dankt de mensen en organisaties die bereidwillig hun medewerking verleenden:

Sacha Blé, Paul Bogaert, Sabien Clement, Hans Cottyn (Uitgeverij Vrijdag), Lut De Block, Yves De Graeve, Patricia De Landtsheer, Gerd De Ley, Hilde Gerard, Jo Govaerts, Luuk Gruwez, Joke Guns, Philip Hoorne, Joos Kat (Uitgeverij Wereldbibliotheek), Leo Peeraer (Uitgeverij P), Poëziecentrum, Harold Polis (Bezige Bij Antwerpen), Hannie Rouweler, SABAM, Ina Stabergh, Marc Tiefenthal, Katia Van Cauwenberghe, Tony van Loon, Ivo van Strijtem, André Viville, Vlaams Fonds voor de Letteren, Stijn Vrancken